

Cinsiyete Göre Yaşam Beklentisinin Şekillenmesinde Etkili Faktörler: OECD Daha İyi Yaşam İndeksi Analizi

Mert Veznikli¹

Özet

Yaşam beklentisi, toplumun sağlık hizmetleri, yaşam kalitesi ve genel refah düzeyi hakkında kritik bir göstergedir. Cinsiyet, yaşam beklentisi üzerinde etkili olan birçok faktörün temelini oluşturan bir sosyal değişkendir. Son yıllarda, cinsiyet ve yaşam beklentisi arasındaki ilişki, pek çok araştırmanın odak noktası olmuştur.

Cinsiyete dayalı yaşam beklentisi farklılıklarını anlamak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin anlaşılmasına katkıda bulunabilir. Genellikle kadınların erkeklere kıyasla daha uzun yaşam beklentisine sahip olduğu gözlenir. Bu farkın nedenleri karmaşıktır; kadınlar genellikle daha sağlıklı yaşam tarzları benimserler, bu da sigara içmeme alışkanlığı, dengeli beslenme ve düzenli tıbbi muayeneler gibi faktörlere dayalı daha sağlıklı yaşam biçimlerini içerir.

Ancak, yaşam beklentisi sadece kişisel sağlık davranışlarına dayalı bir olgu değildir. Cinsiyet rolleri, kadınların ve erkeklerin sosyal ve ekonomik hayattaki farklılıkları nedeniyle yaşam beklentisini etkileyebilir. Bu çalışmanın temel amacı, yaşam beklentisinin cinsiyete göre farklılaşmasına etki eden sosyal ve ekonomik faktörleri incelemek ve bu faktörler arasındaki ilişkileri açıklamak, böylece cinsiyet eşitsizliği konusunda bilimsel bir katkı sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü'nün (OECD) "Better Life Index" verileri kullanılarak Yapısal Eşitlik Modellemesi (PLS-SEM) yöntemi uygulanmıştır. Çalışmada, cinsiyetin yaşam beklentisi üzerindeki etkileri çeşitli değişkenler aracılığıyla analiz edilmiş, bu değişkenler arasındaki ilişkiler ve etkiler incelenmiştir. Araştırma, yaşam beklentisi ve cinsiyet arasındaki karmaşık ilişkileri anlama amacı taşımaktadır.

1 Öğr. Gör. Dr., Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi İstatistik Anabilim Dalı, mveznikli@ku.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0713-1313

Elde edilen sonuçlar, kadınlar arasındaki cinayet oranı erkeklerle kıyasla daha düşük olduğundan, bu durum yaşam beklentisini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Ancak, kadınlar içinde çalışma oranının erkeklerle kıyasla daha düşük olması, kadın bireylerin yaşam memnuniyetinin düşük olmasına ve yaşam beklentisinin kısılmasına yol açmaktadır. Ayrıca, kadınların gece sokakta tek başına dolaşırken kendilerini daha güvensiz hissetmeleri, yaşam beklentisini olumsuz etkileyen diğer bir faktördür.

1. Giriş

Yaşam beklentisi, toplumların sağlık hizmetleri, yaşam kalitesi ve genel refah düzeyi hakkında önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Cinsiyet ise, yaşam beklentisini etkileyen birçok faktörün temelini oluşturan sosyal bir değişkendir. Günümüzde cinsiyet temelli yaşam beklentisi farklılıklarının anlaşılması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılmasına yönelik önemli bir gereklilik haline gelmiştir. Araştırmalar, genellikle kadınların erkeklerle kıyasla daha uzun yaşam beklentisine sahip olduğunu göstermektedir. Bu farklılık, bir dizi karmaşık etken tarafından şekillendirilir.

Bu bağlamda, bu çalışmanın temel amacı, yaşam beklentisinin cinsiyete göre değişmesine etki eden faktörleri incelemek ve bu faktörler arasındaki ilişkileri açıklamaktır. Cinsiyet temelinde yaşam beklentisindeki bu farklılıkları anlamak, toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusundaki farkındalığı artırarak cinsiyet eşitsizliğini azaltmamıza yardımcı olabilir.

Araştırma, özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda hala önemli soruların bulunduğu bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Kadınların yaşam beklentisinde avantajlı bir konumda olmalarına rağmen, kadınlar arasında iş bulma oranının erkeklerle kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca, kadınların gece sokakta tek başına dolaşırken kendilerini daha güvensiz hissetmeleri, yaşam beklentisi üzerinde olumsuz bir etki yaratabilir. Bu çalışmanın hedefi, bu karmaşıklığı anlamak ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine odaklanan politika önlemlerine katkıda bulunmaktır. Bu amaç doğrultusunda, OECD'nin veri arşivinden (OECD, 2023) elde edilen "Daha İyi Yaşam" (Better Life Index) verileri kullanılarak Yapısal Eşitlik Modellemesi (PLS-SEM) yöntemi uygulanmıştır. Bu modellemenin sonuçları, yaşam beklentisi ve cinsiyet arasındaki ilişkileri daha ayrıntılı bir şekilde açığa çıkarmıştır.

Bu çalışmanın anahtar katkısı, cinsiyet temelinde yaşam beklentisini etkileyen faktörleri ve bu faktörlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkilerini daha iyi anlama fırsatı sunmasıdır. Elde edilen sonuçlar, cinsiyet eşitsizliğinin azaltılmasına yönelik politika önlemlerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilir ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusundaki boşlukları doldurabilir.

2. Literatür Taraması

Çalışmada cinsiyet ile yaşam beklentisi arasında aracılık rolü araştırılan değişkenler şu şekildedir:

- İstihdam oranı
- Uzun vadeli işsizlik oranı
- Uzun saatler boyu çalışma oranı
- Destek Ağı Kalitesi
- Eğitime Katılım
- Öğrenci becerileri
- Eğitimde geçirilen yıllar
- Bildirilen sağlık durumu
- Yaşam Memnuniyeti
- Geceleri yalnız yürürken güvende hissetme
- Cinayet oranı
- Boş ve kişisel bakıma ayrılan zaman

2.1. Yaşam Beklentisi

Yaşam Beklentisi değişkeni, bir toplumun sağlık durumu ve bireylerin uzun ömürlülüğü hakkında önemli bilgiler sağlayan temel göstergelerden biridir. Bu değişken, bir bireyin doğum anından itibaren kaç yıl yaşamasının beklendiğini ifade eder ve toplumların refah düzeyi, sağlık hizmetlerine erişim, çevresel faktörler ve yaşam koşulları gibi birçok faktörün birleşiminden etkilenir (OECD, 2020).

Yaşam beklentisi kavramı, tarih boyunca toplumların gelişmişlik seviyelerini belirlemek için sıklıkla kullanılmıştır. Sanayi Devrimi'nden önce, dünya genelinde yaşam beklentisi oldukça düşüktü. Ancak 20. yüzyılda modern tıbbın ve halk sağlığı önlemlerinin gelişmesiyle birlikte bu rakamlar hızla artmıştır (Cutler & Miller, 2005). Yaşam beklentisindeki bu artışın en önemli nedenleri arasında aşılama programları, antibiyotiklerin keşfi, çocuk ölümlerindeki azalma ve sağlık hizmetlerine erişimin artması gösterilmektedir.

Sağlık sistemlerinin etkinliği, yaşam beklentisinin artmasında kritik bir rol oynamaktadır. Sağlık harcamalarının artması ve bireylerin daha kaliteli sağlık hizmetlerine erişimi, gelişmiş ülkelerde yaşam beklentisinin yükselmesine

katkı sağlamıştır. İskandinav ülkelerinde kamu tarafından finanse edilen sağlık hizmetleri, yüksek yaşam beklentisi oranlarına katkıda bulunmuştur (Wilkinson & Pickett, 2010).

Yaşam beklentisi, ülkeler ve bölgeler arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde yaşam beklentisi daha uzunken, düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşam beklentisi daha kısadır. Bu fark, sağlık hizmetlerine erişim, ekonomik gelişmişlik, beslenme düzeyi ve çevresel faktörler gibi birçok unsurdan kaynaklanmaktadır. Örneğin, 2020 yılında Japonya, ortalama 84 yıl yaşam beklentisi ile dünyadaki en yüksek rakamlardan birine sahipken, bazı Sahra Altı Afrika ülkelerinde bu rakam 60 yılın altında kalmaktadır (*Life expectancy at birth*, 2020). AIDS, sıtma gibi bulaşıcı hastalıkların yaygınlığı ve beslenme yetersizlikleri bu bölgelerde düşük yaşam beklentisinin temel nedenleridir (Canning, 2012).

Yaşam beklentisi üzerinde cinsiyetin de belirgin bir etkisi bulunmaktadır. Çoğu ülkede kadınlar, erkeklere göre daha uzun yaşamaktadır. Bu durum, biyolojik farklılıklar, riskli davranışlara eğilim, mesleki tehlikeler ve sağlık hizmetlerine erişim farklılıklarıyla açıklanabilir (Riley, 2001). Erkekler arasında daha yüksek oranda sigara, alkol kullanımı ve tehlikeli işlerde çalışma gibi risk faktörlerinin yaygın olması, yaşam sürelerinin kısalmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte, son yıllarda bazı gelişmiş ülkelerde kadın ve erkek yaşam beklentisi arasındaki farkın azaldığı da gözlemlenmiştir (Glei & Horiuchi, 2007).

Yaşam beklentisi sadece bireylerin sağlık hizmetlerine erişimiyle değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal faktörlerle de yakından ilişkilidir. Özellikle temiz suya erişim, sağlıklı beslenme, iyi yaşam koşulları ve çevresel kirliliğin azaltılması, yaşam beklentisini artıran unsurlar arasındadır (Marmot & Wilkinson, 2006). Ayrıca, bireylerin sosyal bağları, stres düzeyleri ve yaşam kaliteleri de yaşam beklentisini doğrudan etkilemektedir. Örneğin, yüksek stres düzeyi ve yetersiz sosyal destek ağlarına sahip bireylerin yaşam beklentisi daha düşük olabilmektedir (Berkman & Glass, 2000).

Eğitim ve ekonomik durum da yaşam beklentisi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Daha eğitilmiş ve yüksek gelir düzeyine sahip bireyler, genellikle daha uzun yaşamaktadır. Bu durum, eğitilmiş bireylerin daha sağlıklı yaşam tarzları benimseme olasılıklarının daha yüksek olması ve sağlık hizmetlerine daha kolay erişebilmeleriyle açıklanabilir (Lleras-Muney, 2005). Öte yandan, düşük gelirli gruplar arasında yaşam beklentisi düşüktür, çünkü bu bireyler sağlıklı gıdaya erişim, düzenli sağlık kontrolleri ve güvenli yaşam koşullarından mahrum kalabilmektedirler (Case & Deaton, 2015).

2.2. İstihdam Oranı

Bu değişken, bireylerin iş gücü piyasasına katılımını ve istihdam seviyesini ölçen önemli bir göstergedir. İstihdam oranı, 15-64 yaş arasındaki bireylerin çalışmakta olan yüzdesini ifade eder ve bir toplumun ekonomik sağlığı, refah düzeyi ve sosyal istikrarı hakkında önemli bilgiler sağlar (OECD, 2020). Bu gösterge, aynı zamanda bireylerin gelir, sosyal güvence ve yaşam standartları açısından ne durumda olduklarını yansıtmaktadır.

İstihdam oranı, ekonomik büyümenin ve refahın önemli bir bileşenidir. İstihdamdaki artış, ekonomik üretkenliği artırır, sosyal güvenlik sistemlerine katkıda bulunur ve bireylerin hane gelirlerini artırarak genel refah düzeyini yükseltir. Bu bağlamda, (Blanchard & Katz, 1992) istihdam oranının ekonomik büyüme üzerindeki pozitif etkilerini incelemiş ve yüksek istihdam seviyelerinin uzun vadeli ekonomik kalkınma için kritik olduğunu belirtmiştir. Özellikle tam istihdam seviyesine ulaşmak hem devlet bütçesindeki açıkları azaltmakta hem de bireylerin daha fazla tüketim yapmasına olanak sağlayarak iç talebi artırmaktadır (Krueger & Meyer, 2002).

İstihdam oranı, cinsiyet ve yaş gruplarına göre önemli farklılıklar göstermektedir. Kadınların iş gücüne katılım oranı, birçok ülkede erkeklere göre daha düşüktür. Bu fark, toplumsal cinsiyet rolleri, bakım sorumlulukları ve işyerindeki ayrımcılık gibi faktörlere dayanmaktadır (Goldin, 2006).

Yaş gruplarına göre incelendiğinde, genç nüfusun (15-24 yaş) iş gücüne katılım oranının genellikle düşük olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, gençlerin eğitim hayatına devam etmeleri ve iş bulma süreçlerinde karşılaştıkları zorluklarla ilişkilidir. Buna karşın, orta yaşlı bireyler (25-54 yaş) genellikle daha yüksek istihdam oranlarına sahiptir. Yaşlı nüfusun (55-64 yaş) iş gücüne katılımı ise birçok ülkede erken emeklilik politikaları ve işgücü piyasasındaki dezavantajlı konumları nedeniyle düşüktür (Gruber & Wise, 2002).

Dünya genelinde istihdam oranları, ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde istihdam oranları daha yüksekken, gelişmekte olan ülkelerde işsizlik oranı daha yüksek ve kayıt dışı istihdam yaygındır. Özellikle Sahra Altı Afrika ve Güney Asya gibi bölgelerde, kayıt dışı ekonominin yaygınlığı, istihdam oranlarını tam olarak yansıtmayan bir diğer önemli sorundur (Gomis, Kapsos, & Kuhn, 2020). Buna karşın, Kuzey Avrupa ülkelerinde istihdam oranları yüksek olup, bu ülkeler sosyal güvenlik sistemleri ve aktif iş gücü politikalarıyla istihdamı artırmayı başarmışlardır (Esping-Andersen, 1990).

Eğitim düzeyi, istihdam oranlarını belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Eğitim düzeyi yüksek bireylerin iş gücüne katılım oranı daha yüksek olmakta ve daha iyi ücretli, güvenli işlerde çalışma olasılıkları artmaktadır (Heckman, Lochner, & Todd, 2006). Özellikle üniversite mezunları arasında işsizlik oranları daha düşük olup, bu bireyler iş piyasasında daha kolay istihdam edilebilmektedirler. Buna karşın, düşük eğitim düzeyine sahip bireyler daha düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmakta, bu da gelir eşitsizliği ve sosyal sorunlara yol açabilmektedir (Autor, 2019).

COVID-19 pandemisi, dünya genelinde istihdam oranlarını önemli ölçüde etkilemiştir. Birçok ülkede karantina ve kısıtlamalar nedeniyle iş yerleri kapanmış, özellikle hizmet sektörü büyük darbe almıştır. Bu süreçte, özellikle kadınlar ve gençler gibi kırılgan grupların iş gücünden çekilme oranları daha yüksek olmuştur (Gomis, Kapsos, & Kuhn, 2020).

2.3. Uzun Vadeli İşsizlik Oranı

Uzun Vadeli İşsizlik Oranı değişkeni, işgücü piyasasında işsizliğin süresini ve bunun toplumsal etkilerini ölçen önemli bir göstergedir. Uzun vadeli işsizlik oranı, genellikle 12 ay ve daha uzun süre işsiz kalan bireylerin toplam iş gücüne oranını ifade eder (OECD, 2020). Bu oran, bir ekonominin işgücü piyasasının esnekliği ve iş yaratma kapasitesi hakkında önemli ipuçları vermektedir. Uzun vadeli işsizlik, bireyler için gelir kaybı, beceri erozyonu ve sosyal dışlanma gibi olumsuz sonuçlar doğururken, aynı zamanda ekonomik kalkınmayı ve sosyal uyumu da olumsuz etkileyebilir.

Uzun vadeli işsizlik, genellikle ekonomik durgunluklar, yapısal değişiklikler ve iş gücü piyasasındaki dengesizliklerle ilişkilidir. Örneğin, (Ball, 2009) uzun vadeli işsizliğin ekonomik kriz dönemlerinde artış gösterdiğini ve kriz sonrası toparlanmaların yavaş olduğu dönemlerde bu işsizlik türünün yaygınlaştığını vurgulamaktadır. Ekonomik durgunluk dönemlerinde, iş fırsatlarının azalması ve iş gücü talebinin düşmesi, bireylerin uzun süre iş bulamamasına neden olmaktadır (Nickell, 1997).

Yapısal işsizlik de uzun vadeli işsizliğin önemli bir nedenidir. Yapısal işsizlik, bir ekonomideki üretim yapısının değişmesi, yeni teknolojilerin benimsenmesi ve bazı sektörlerin gerilemesi nedeniyle bazı işçilerin becerilerinin piyasada talep görmemesi durumunda ortaya çıkar (Layard, Nickell, & Jackman, 2005). Bu durumda, bireyler iş bulmakta zorlanabilir ve uzun süre işsiz kalabilirler. Özellikle dijitalleşme ve otomasyon gibi teknolojik değişimlerin iş gücü piyasasında beceri gereksinimlerini değiştirdiği göz önünde bulundurulduğunda, bu tür yapısal dönüşümler uzun vadeli işsizliği artırabilir (Brynjolfsson & McAfee, 2014).

Uzun vadeli işsizlik hem bireyler hem de toplumlar için ciddi sonuçlar doğurur. Bireysel düzeyde, işsizliğin uzun sürmesi, gelir kaybına, yaşam standartlarının düşmesine ve bireylerin psikolojik sağlığının bozulmasına neden olabilir. Ailelerde işsiz bir bireyin bulunması, hane gelirini olumsuz etkileyebilir ve bu durum, sosyal dışlanma, yoksulluk ve sağlık sorunları gibi çeşitli zorluklara yol açabilir (Clark, Georgellis, & Sanfey, 2001). Uzun vadeli işsiz kalan bireyler, iş gücüne geri döndüklerinde bile daha düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalabilirler ve bu da kariyerlerinde kalıcı gelir kayıplarına neden olabilir (Arulampalam, 2001).

Ekonomik düzeyde ise uzun vadeli işsizlik, üretkenlik kaybına ve ekonomik büyümenin yavaşlamasına neden olabilir. Uzun süre işsiz kalan bireylerin becerilerinde erozyon meydana gelir ve bu bireylerin iş gücüne geri dönme şansı azalır (Pissarides, 1992). Ayrıca, işsizlik yardımlarına uzun süre bağımlı olan bireyler, sosyal güvenlik sistemleri üzerinde finansal baskı oluşturur ve hükümetlerin bütçe açıklarını artırır (Blanchard & Wolfers, 2000).

Uzun vadeli işsizliği azaltmak için uygulanan politikalar genellikle işsizlik sigortası, iş eğitimi programları ve aktif işgücü piyasası politikalarını içerir. Özellikle iş eğitimi programları, işsizlerin piyasada talep edilen becerilere sahip olmalarını sağlar ve iş bulma şanslarını artırır. Ayrıca, işsizlik sigortası sistemleri, uzun vadeli işsizler için gelir desteği sunarak yoksulluğu azaltabilir, ancak bu sistemlerin iş arama teşviklerini olumsuz etkileyebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır (Card, Kluve, & Weber, 2010).

OECD ülkeleri arasında uzun vadeli işsizliği azaltmaya yönelik farklı stratejiler uygulanmaktadır. Örneğin, Danimarka'nın "Flexicurity" modeli, iş gücü piyasasında esneklik ve güvenceyi bir araya getirerek işsizlik dönemlerinde bireylerin iş bulma süreçlerini hızlandırmayı hedeflemektedir (Madsen, 2005). Bu model, iş güvencesi sağlarken aynı zamanda bireylerin hızlı bir şekilde yeniden istihdama katılmasını teşvik etmektedir.

COVID-19 pandemisi, küresel çapta iş gücü piyasasını derinden etkileyerek uzun vadeli işsizlik oranlarında artışa neden olmuştur. Pandemi süresince birçok sektör kapanmış ve iş fırsatları önemli ölçüde azalmıştır. Bu durum, özellikle hizmet sektörü ve düşük vasıflı işlerde çalışan bireyleri olumsuz etkilemiş ve uzun süre iş bulamayan bireylerin sayısında artışa neden olmuştur (OECD., 2021).

2.4. Uzun Saatler Boyu Çalışma Oranı

"Uzun Saatler Boyu Çalışma Oranı", iş-yaşam dengesinin bir göstergesi olarak bireylerin sağlığı, refahı ve yaşam memnuniyeti açısından önemli bir

faktör olarak değerlendirilir. Bu gösterge, haftada 50 saatten fazla çalışan bireylerin yüzdesini ifade eder ve ülkeler arası iş yükü, çalışma şartları ve çalışma kültürünü karşılaştırmaya olanak tanır. OECD, uzun saatler boyunca çalışmanın bireylerin sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ve bunun hem iş performansını hem de kişisel yaşam kalitesini düşürdüğünü vurgulamaktadır.

Uzun saatler boyunca çalışma, özellikle çalışanların fiziksel ve zihinsel sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. İşyerinde geçirilen uzun saatler, bireylerin stres düzeyini artırabilir, tükenmişlik sendromuna yol açabilir ve iş-yaşam dengesini bozabilir. Ayrıca, uzun süreli çalışma temposu, sosyal ilişkilere ayrılan zamanı azaltarak bireylerin sosyal destek ağlarını zayıflatabilir (Sparks, Faragher, & Cooper, 2001). Bu durum, çalışanların genel yaşam memnuniyetinin düşmesine ve psikolojik rahatsızlıkların artmasına neden olabilir. OECD verilerine göre, uzun saatler çalışan kişilerin oranı, ülkeden ülkeye önemli ölçüde farklılık göstermektedir ve özellikle düşük iş güvencesine sahip işlerde çalışan bireyler bu durumdan daha fazla etkilenmektedir (OECD, 2020).

Uzun saatler boyunca çalışma ile ilgili literatür, iş sağlığı ve güvenliği, iş-yaşam dengesi ve üretkenlik gibi konuları kapsamaktadır. Bu alandaki erken çalışmalar, özellikle tükenmişlik sendromu ve iş stresi konularına odaklanmıştır. (Sparks, Faragher, & Cooper, 2001) uzun çalışma saatlerinin sağlık üzerindeki etkilerini inceleyen bir meta-analiz çalışmasında, uzun süreli çalışma temposunun kardiyovasküler hastalıklar, stres ve tükenmişlik gibi sağlık sorunlarına neden olabileceğini belirtmişlerdir.

Sonraki çalışmalarda ise uzun çalışma saatlerinin hem bireysel hem de toplumsal refah üzerindeki etkileri daha geniş bir perspektiften ele alınmıştır. Uzun çalışma saatlerinin, bireylerin psikolojik sağlığı kadar sosyal yaşamları üzerinde de olumsuz etkiler yarattığı bulunmuştur (Kivimäki et al., 2015). Bu çalışmada, uzun çalışma saatlerinin depresyon ve anksiyete gibi ruh sağlığı sorunlarını artırdığı ve bireylerin sosyal ilişkilerinin zayıflamasına yol açtığı belirtilmiştir.

Ayrıca, uzun süreli çalışma saatlerinin iş verimliliğini düşürebileceğine dair önemli bulgular da mevcuttur. OECD'nin raporlarında da belirtildiği gibi, aşırı çalışma saatleri iş verimliliğini düşürmekte ve bireylerin işlerine olan motivasyonlarını azaltmaktadır (OECD, 2020). Bu da iş-yaşam dengesinin korunmasının sadece bireyler için değil, aynı zamanda işverenler ve ekonomik sistemler için de önemli olduğunu göstermektedir.

2.5. Destek Ağı Kalitesi

Destek Ağı Kalitesi değişkeni, bireylerin yaşam memnuniyeti ve refahı açısından sosyal desteğin önemine vurgu yapan bir göstergedir. Bu gösterge, kişilerin ihtiyaç duyduklarında güvenebilecekleri bir aile üyesi, arkadaş veya komşu gibi sosyal bağlantılara sahip olup olmadıklarını ölçer. Sosyal destek ağları, bireylerin stresle başa çıkmasına, psikolojik iyi oluşlarının artmasına ve hatta yaşam beklentisinin uzamasına yardımcı olan önemli faktörler arasında yer alır.

Sosyal destek ağları hem duygusal hem de maddi destek sağlayan kişilerden oluşur ve bireylerin yaşam kalitesine doğrudan etki eder. OECD'nin bu endekste sosyal destek ağlarını ölçmesinin temel nedeni, bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları zorlukları aşmada güçlü sosyal bağların hayati bir rol oynamasıdır. Bir kişinin sosyal ağının kalitesi, kriz zamanlarında duygusal rahatlama sağlamanın ötesine geçerek, sağlık hizmetlerine erişimi artırabilir ve kişilerin sosyal izolasyon yaşamalarını önleyebilir (OECD, 2020). Örneğin, güçlü sosyal destek ağları, depresyon ve anksiyete gibi ruh sağlığı sorunlarının azaltılmasına katkıda bulunur (Berkman & Glass, 2000). Ayrıca, sosyal destek bireylerin yalnızlık hissini azaltarak genel yaşam memnuniyetini artırır (Holt-Lunstad, Smith, & Layton, 2010).

Sosyal destek ağları üzerine yapılan çalışmalar, bu ağların bireylerin psikolojik ve fizyolojik sağlığında ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. (Cohen & Wills, 1985), sosyal destek ile stres arasındaki ilişkiyi inceleyen meta-analiz çalışmalarında, sosyal destek ağlarının strese karşı tampon etkisi sağladığını bulmuşlardır. Özellikle aile, arkadaşlar ve iş arkadaşları gibi güvenilir sosyal bağlara sahip bireyler, yaşam zorlukları karşısında daha dirençli olabilmektedir.

Ek olarak, (Holt-Lunstad, Smith, & Layton, 2010) yürüttüğü geniş çaplı bir meta-analiz çalışması, sosyal ilişkilerin sağlık üzerindeki etkilerini araştırmış ve zayıf sosyal bağlantıların mortalite riskini artırdığını ortaya koymuştur. Bu çalışma, sosyal izolasyonun sağlığa olan olumsuz etkilerinin sigara içmek ve obezite kadar ciddi olduğunu vurgulamaktadır.

Son olarak, (Berkman & Glass, 2000), sosyal ağların sağlık üzerindeki etkilerini inceledikleri çalışmalarında, geniş sosyal destek ağlarına sahip bireylerin daha uzun yaşadıklarını ve daha düşük kronik hastalık riskine sahip olduklarını bulmuşlardır. Bu sonuçlar, sosyal desteğin yalnızca psikolojik bir fayda sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda somut fiziksel sağlık yararları sunduğunu göstermektedir.

2.6. Eğitime Katılım

Eğitime katılım değişkeni, bireylerin eğitim sistemine ne ölçüde dahil olduklarını ve eğitimden aldıkları faydayı ölçen bir göstergedir. Bu değişken hem eğitime erişim hem de eğitimin tamamlanma oranlarını kapsar. Eğitime katılım oranları, bireylerin uzun vadede iş gücü piyasasındaki yerlerini, ekonomik fırsatlarını ve yaşam kalitelerini etkileyen temel faktörler arasında yer alır (OECD, 2020). Eğitimin sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan bireylere sağladığı faydalar, uzun süreli refahı artırma açısından kritik bir öneme sahiptir.

Eğitime katılım, bireylerin okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar olan süreçte ne kadar süreyle eğitim aldığı ve hangi seviyede eğitimi tamamladığı ile ilgilidir. Eğitim, bireylerin iş gücü piyasasında daha iyi pozisyonlara ulaşmasına, gelir düzeylerini artırmaya ve yaşam standartlarını yükseltmesine olanak tanır. Bu bağlamda, eğitime erişim ve katılım oranları bireylerin sosyal mobilitesi için bir göstergedir (OECD, 2020). Literatürde, eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin yaşam kalitesinin daha yüksek olduğu, sağlık ve refah açısından da daha avantajlı oldukları sıklıkla vurgulanmıştır (Barro, 1991). Ayrıca, eğitime katılım, demografik ve sosyoekonomik gruplar arasındaki eşitsizlikleri azaltma konusunda da kritik bir role sahiptir (Hanushek & Woessmann, 2015).

Eğitime katılım ve eğitimin tamamlanma oranları üzerine yapılan araştırmalar, eğitim seviyesinin bireylerin ekonomik refahı üzerindeki etkilerini açıkça ortaya koymuştur. (Barro, 1991) yaptığı çalışmada, eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiş ve eğitime katılım oranlarının yüksek olduğu ülkelerde ekonomik büyümenin daha hızlı gerçekleştiğini bulmuştur. Eğitim, bireylerin üretkenliğini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda ekonomik eşitsizliklerin azaltılmasına da katkıda bulunmaktadır.

(Hanushek & Woessmann, 2015), eğitime katılımın bireylerin gelecekteki ekonomik başarılarını nasıl etkilediğini inceleyen çalışmalarında, eğitimin kalitesinin ve katılım oranlarının ulusal gelir düzeyi üzerindeki belirleyici etkisine vurgu yapmıştır. Bu araştırma, eğitim sistemlerinin yalnızca niceliksel değil, aynı zamanda niteliksel olarak da geliştirilmesinin ekonomik kalkınma için önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasının, toplumlar arasındaki gelir eşitsizliğini azaltmada etkili olduğu da belirtilmiştir.

Eğitime katılımın bireylerin sağlık ve refah üzerindeki etkileri de literatürde sıklıkla ele alınmaktadır. Daha yüksek eğitim seviyelerine ulaşan bireylerin, sağlık hizmetlerine erişimlerinin daha iyi olduğu, sağlık bilgisine daha fazla

sahip oldukları ve yaşam beklentilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Cutler & Lleras-Muney, 2006). Eğitim aynı zamanda bireylerin toplumsal hayata katılımını ve vatandaşlık bilincini geliştiren önemli bir araç olarak da değerlendirilmektedir.

2.7. Öğrenci Becerileri

Bu değişken, bireylerin eğitim süreçlerinde kazandıkları bilişsel becerileri ve bu becerilerin iş gücü piyasasındaki etkinliğini ölçen bir göstergedir. Bu gösterge, öğrencilerin okul yıllarında edindikleri bilgi ve becerilerin kalitesini, özellikle okuma, matematik ve fen alanlarındaki performanslarını değerlendirir. Öğrenci becerileri, bireylerin iş yaşamına hazırlıklı olup olmadıklarını, gelecekteki gelir düzeylerini ve sosyal hareketliliklerini belirleyen temel faktörler arasında yer alır (OECD, 2020).

Öğrenci becerileri, yalnızca akademik başarıyı değil, aynı zamanda eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim kurma ve analitik düşünme gibi becerileri de kapsar. Bu beceriler, öğrencilerin eğitim sonrasında iş gücüne dahil olmaları ve iş piyasasında rekabet edebilirlikleri açısından önemlidir (Hanushek & Woessmann, 2011). PISA (Programme for International Student Assessment) gibi uluslararası ölçüm araçları, ülkeler arasındaki öğrenci beceri farklarını ortaya koymakta ve bu becerilerin ekonomik ve sosyal gelişim üzerindeki etkilerini göstermektedir. Öğrenci becerileri, yalnızca bireylerin kariyer başarısı için değil, aynı zamanda toplumların uzun vadeli ekonomik büyümesi ve refahı için de kritik bir unsur olarak görülmektedir (OECD, 2019)

Öğrenci becerileri üzerine yapılan araştırmalar, bu becerilerin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli etkiler yarattığını göstermektedir. (Hanushek & Woessmann, 2011) eğitimde beceri kazanımının ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini ele aldıkları çalışmalarında, ülkelerin bilişsel beceri düzeylerini artırarak uzun vadede ekonomik kalkınmalarını güçlendirebileceklerini bulmuşlardır. Özellikle matematik ve fen bilimlerindeki yüksek başarı, bireylerin teknoloji yoğun işlerde daha etkin çalışabilmelerine olanak tanır ve ulusal düzeyde inovasyon kapasitesini artırır (Hanushek & Woessmann, 2011).

Ayrıca, öğrenci becerileri ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda, yüksek bilişsel becerilere sahip öğrencilerin, eğitim sonrasında daha yüksek gelir seviyelerine ulaştıkları ve daha uzun süre iş gücünde kalabildikleri bulunmuştur (Heckman, Stixrud, & Urzua, 2006). Bu becerilerin, yalnızca ekonomik faydalar sağlamakla kalmayıp, aynı

zamanda bireylerin yaşam tatmini, sağlık ve sosyal katılım gibi çeşitli yaşam sonuçlarını da iyileştirdiği gösterilmiştir.

PISA gibi uluslararası öğrenci değerlendirmeleri, ülkeler arasındaki öğrenci beceri farklarını ortaya koyarak eğitimin kalitesini ve etkisini ölçmekte önemli bir rol oynamaktadır. Bu tür ölçümler, hükümetlerin eğitim politikalarını şekillendirmelerine ve eğitim sistemlerindeki eksiklikleri gidermelerine yardımcı olmaktadır (OECD, 2019). Örneğin, yüksek PISA skorlarına sahip ülkelerde iş gücü piyasasına daha donanımlı bireyler dahil edilmekte ve bu da uzun vadede ekonomik büyümeyi hızlandırmaktadır.

2.8. Eğitimde Geçirilen Yıllar

Bu değişken, bireylerin formal eğitim kurumlarında geçirdikleri ortalama süreyi ölçen bir göstergedir. Bu değişken, bir toplumdaki bireylerin eğitim süresini ve bu sürenin ekonomik, sosyal ve bireysel refah üzerindeki etkilerini değerlendirmek amacıyla kullanılır. Eğitimin uzunluğu, bireylerin iş gücüne katılımında, iş bulma fırsatlarında, gelir düzeyinde ve yaşam kalitesinde önemli bir rol oynamaktadır (OECD, 2020).

Eğitimde geçirilen yıllar, okul öncesi eğitimden üniversite eğitiminin sonuna kadar bireylerin formal eğitimde geçirdiği sürenin toplamını ifade eder. Daha fazla eğitim, bireylerin iş gücüne katılımında avantajlar sağlamanın yanı sıra sosyal ve kültürel hayata katılımlarını da olumlu yönde etkiler. Eğitim, bireylerin sosyal mobilitesini artırır ve onlara daha fazla ekonomik fırsat sunar. (Hanushek & Woessmann, 2008), eğitimde geçirilen sürenin bireylerin üretkenliğini artırarak ülkelerin ekonomik büyümesine katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir.

Eğitimde geçirilen yılların bireylerin ekonomik ve sosyal refahı üzerindeki etkileri, birçok çalışmada geniş bir şekilde ele alınmıştır. (Barro & Lee, 2013) tarafından yapılan çalışmada, eğitimde geçirilen yılların bireylerin ekonomik üretkenliğine doğrudan etkisi olduğu vurgulanmıştır. Çalışmaya göre, eğitim süresi arttıkça bireylerin hem iş gücüne katılım oranları hem de gelir seviyeleri artmaktadır. Ayrıca, daha fazla eğitim gören bireyler, düşük eğitim seviyesine sahip bireylere kıyasla iş güvencesine daha fazla sahip olmakta ve işten çıkarılma riskleri daha düşük olmaktadır.

Ayrıca, eğitim süresinin artması, bireylerin iş dünyasında karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma yeteneklerini ve problem çözme becerilerini geliştirir, bu da ekonomik verimliliği artırır (OECD, 2020).

Eğitimde geçirilen yılların sağlık üzerindeki etkilerine de dikkat çekilmektedir. (Cutler & Lleras-Muney, 2006), eğitimde geçirilen sürenin

bireylerin sağlığı üzerinde olumlu etkileri olduğunu ve eğitimin, bireylerin sağlık hizmetlerine erişimini artırdığını belirtmişlerdir. Daha uzun süre eğitim gören bireyler, sağlık bilgisine daha fazla sahip olup, sağlık açısından daha bilinçli kararlar verebilmektedir. Bu durum, yaşam beklentisini artıran faktörlerden biridir.

2.9. Bildirilen Sağlık Durumu

Bildirilen Sağlık Durumu” değişkeni, bireylerin kendi sağlık durumlarına ilişkin öznel değerlendirmelerini temel alır. Bu değerşken, bireylerin genel sağlık durumlarını “iyi” veya “çok iyi” olarak bildirme oranını ölçer. Bireylerin kendi sağlık durumlarını değerlendirmeleri, sağlık sonuçları ve yaşam memnuniyeti gibi birçok alanda önemli bir gösterge olarak kabul edilir (OECD, 2020) Öznel sağlık değerlendirmeleri, fiziksel sağlık kadar ruhsal sağlığı ve genel refahı da yansıtır.

Özellikle içermesine rağmen, bildirilen sağlık durumu birçok çalışma tarafından bireylerin sağlık risklerini ve yaşam beklentilerini öngörmeye etkili bir araç olarak kabul edilmiştir (Idler & Benyamini, 1997). Sağlık durumu hakkındaki bu öznel algılar, kişilerin sağlık hizmetlerine erişimini ve sağlık davranışlarını da etkileyebilir.

Bildirilen sağlık durumu üzerine yapılan araştırmalar, bu değerşkenin bireylerin gelecekteki sağlık sonuçlarını tahmin etmek için güçlü bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. (Idler & Benyamini, 1997) geniş çaplı meta-analiz çalışması, bildirilen sağlık durumunun bireylerin yaşam beklentisi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermiştir. Araştırmaya göre, kendini “kötü” sağlık durumunda bildiren bireylerin ölüm riski, sağlıklı bildirenlere kıyasla daha yüksektir. Bu, öznel sağlık değerlendirmelerinin hem fiziksel hem de ruhsal sağlıkla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Özellikle, bireylerin sosyoekonomik durumu, bildirilen sağlık durumu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Eğitim seviyesi ve gelir düzeyi gibi faktörler, bireylerin sağlıklarını nasıl algıladıklarını etkiler. OECD de bu göstergenin sosyoekonomik eşitsizliklerle güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu ve toplumların sağlık sistemleri ile sosyal yapılarındaki dengesizlikleri yansıtabileceğini belirtmektedir (OECD, 2020).

Bildirilen sağlık durumu aynı zamanda yaşam memnuniyeti ve genel refah ile de ilişkilidir. Sağlığını iyi veya çok iyi olarak değerlendiren bireyler, yaşam memnuniyetini de daha yüksek düzeyde bildirirler (Jylhä, 2009). Bu, sağlığın yalnızca fiziksel bir durum değil, aynı zamanda genel refahın önemli bir bileşeni olduğuna işaret etmektedir.

2.10. Yaşam Memnuniyeti

“Yaşam Memnuniyeti” değişkeni, bireylerin yaşamlarından genel olarak ne kadar memnun olduklarını ölçen öznel bir göstergedir. Yaşam memnuniyeti, bireylerin hayatlarının çeşitli yönlerinden ne kadar tatmin olduklarını ifade etmelerine dayanan bir ölçüttür ve bireylerin genel refahını değerlendirmek için kritik bir unsur olarak kabul edilir. Bu değişken, ekonomik durum, sosyal ilişkiler, sağlık durumu, iş tatmini ve boş zaman gibi birçok faktörden etkilenir (Diener, 2000).

Yaşam memnuniyeti, bireylerin yaşam kalitesini öznel olarak nasıl değerlendirdiklerini ortaya koyan bir kavramdır. Bu gösterge, bireylerin maddi refahları kadar, psikolojik ve duygusal durumlarını da yansıtır. Örneğin, gelir seviyesi yüksek bireylerin yaşam memnuniyetinin daha yüksek olma eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir, ancak bu ilişki doğrusal değildir; belirli bir gelir düzeyinden sonra, yaşam memnuniyeti üzerindeki marjinal etkiler azalmaya (Kahneman & Deaton, 2010). Ayrıca, sosyal ilişkiler, güçlü toplumsal bağlar ve sağlıklı bir yaşam tarzı, yaşam memnuniyetini olumlu yönde etkileyen diğer önemli faktörlerdir (Helliwell, Layard, & Sachs, 2019).

Araştırmalar, bu değişkenin bireylerin genel refahını tahmin etmek için güçlü bir gösterge olduğunu ortaya koymaktadır. (Diener, 2000) yaşam memnuniyetini değerlendiren bir model önererek, bireylerin mutluluklarını ve yaşamlarından memnuniyetlerini belirleyen faktörlerin hem içsel (psikolojik) hem de dışsal (maddi refah) olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle, gelir ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişki üzerine yapılan çalışmalarda, maddi refahın yaşam memnuniyetini artırdığı, ancak bunun tek belirleyici faktör olmadığı vurgulanmıştır.

Ekonomik refah ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi inceleyen (Kahneman & Deaton, 2010), bireylerin duygusal refahının ve genel yaşam memnuniyetinin belirli bir gelir seviyesine kadar artış gösterdiğini, ancak bu gelir eşliğinden sonra artışın duraksadığını belirtmişlerdir. Bu bulgular, sadece maddi kazançların değil, aynı zamanda sosyal ilişkiler, sağlık durumu ve kişisel gelişim gibi diğer faktörlerin de yaşam memnuniyeti üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Sosyal ilişkiler ve yaşam memnuniyeti arasındaki güçlü ilişki, bireylerin topluma katılım düzeyleri, arkadaşlık ilişkileri ve aile bağları ile yaşamdan aldıkları tatminin arttığını göstermektedir (Helliwell, Layard, & Sachs, 2019). Özellikle güçlü sosyal bağlara sahip olan bireylerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin daha yüksek olduğu, daha uzun süre sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürdükleri gözlemlenmiştir (Putnam, 2000).

2.11. Geceleri Yalnız Yürürken Güvende Hissetme

Bu değişken, bireylerin yaşadıkları mahallede gece yalnız yürürken kendilerini ne kadar güvende hissettiklerini ölçen öznel bir göstergedir. Bu değişken, toplumsal güvenlik algısının ve bireylerin yaşam kalitesinin önemli bir göstergesidir. Bireylerin geceleri yalnızken kendilerini güvende hissetmeleri, sadece suç oranları ile değil, aynı zamanda toplumun sosyal uyumu, güvenlik önlemleri ve kamu hizmetlerinin etkinliği ile de ilişkilidir (Hale, 1996).

Bireylerin geceleri yalnız yürürken kendilerini güvende hissetmeleri hem psikolojik hem de sosyal refahları üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Korku ve güvensizlik hissi, bireylerin toplumsal yaşama katılımını azaltabilir, hareket özgürlüğünü kısıtlayabilir ve genel yaşam kalitelerini düşürebilir (Ferraro, 1995). Özellikle kadınlar ve yaşlılar gibi savunmasız grupların güvenlik algıları, toplumsal normlar ve kişisel deneyimlerle şekillenebilir ve bu gruplar arasında güvenlik hissi genellikle daha düşük olabilir (Pain, 2001).

Toplumsal güvenlik algısı ve bireylerin kendilerini güvende hissetmeleri üzerine yapılan araştırmalar, bu değişkenin bireylerin toplumsal yaşama katılımı ve genel mutluluğu üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. (Ferraro, 1995), bireylerin suç korkusunun, maruz kaldıkları suç olaylarının ötesinde sosyal çevrelerinde algıladıkları tehditlerle şekillendiğini ve bu algının toplumsal normlar ve medya gibi dış faktörlerden de etkilendiğini belirtmiştir.

(Hale, 1996) ise korku ve suç arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, bireylerin kendilerini güvende hissetme düzeylerinin, yalnızca suç oranları ile değil, aynı zamanda toplumun genel sosyal yapısı ve güvenlik hizmetlerine olan güven ile şekillendiğini göstermiştir. Güvende hissetme algısı, bireylerin kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetmeleri ve toplumsal hayata daha aktif bir şekilde katılmaları ile doğrudan ilişkilidir.

Özellikle kadınlar, yaşlılar ve çocuklar gibi savunmasız gruplar arasında güvende hissetme algısı daha düşük olabilir. (Pain, 2001), toplumsal cinsiyetin, bireylerin güvende hissetme algısı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ve kadınların gece dışarıda yalnızken daha fazla güvensizlik hissi yaşadığını belirtmiştir. Bu durum, sosyal yapıdaki eşitsizlikler ve toplumsal normlarla da desteklenmektedir.

2.12. Cinayet Oranı

Cinayet Oranı değişkeni, her 100.000 kişi başına düşen kasıtlı öldürme vakalarının sayısını ölçen bir göstergedir. Bu değişken, bir toplumun genel güvenlik seviyesini değerlendirmek için önemli bir kriter olarak kabul edilir. Cinayet oranı, sadece bireysel güvenlik ve suçla ilgili değil, aynı zamanda toplumun sosyal yapısı, eşitsizlik düzeyleri ve toplumsal barış ile de ilişkilidir (LaFree, 1999). Yüksek cinayet oranları, genellikle sosyal huzursuzluk, düşük sosyal uyum ve adalet sistemine olan güven eksikliği ile bağlantılıdır (Fajnzylber, Lederman, & Loayza, 2002).

Cinayet oranı, bireylerin yaşadıkları toplumda karşılaştıkları en ciddi şiddet biçimlerinden biridir. Bu oran, hem bireylerin güvenlik algılarını etkiler hem de toplumun genel yaşam kalitesine doğrudan katkıda bulunur. Cinayet oranlarının yüksek olduğu toplumlarda, sadece bireysel korku ve güvensizlik artmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal ilişkiler de zayıflar ve ekonomik büyüme olumsuz etkilenir (LaFree, 1999). Araştırmalara göre, cinayet oranları genellikle düşük gelir düzeyi, yüksek işsizlik oranları ve toplumsal eşitsizliklerle bağlantılıdır (Fajnzylber, Lederman, & Loayza, 2002).

Cinayet oranlarının sosyoekonomik faktörlerle nasıl ilişkili olduğuna dair literatür, bu göstergesi toplumsal yapı ve refahın bir yansıması olarak ele alır. (LaFree, 1999) cinayet oranlarının genellikle sosyal eşitsizlikler ve zayıf hukuk sistemleri ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Yoksulluk, işsizlik ve düşük eğitim seviyeleri, cinayet oranlarını artıran temel faktörlerdir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu oranlar daha yüksektir ve bu durum, toplumsal istikrarsızlığın bir göstergesi olarak kabul edilir.

(Fajnzylber, Lederman, & Loayza, 2002) cinayet oranları ile gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi araştırarak, gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu toplumlarda cinayet oranlarının da daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu durum, sosyal eşitsizliklerin şiddet ve suç oranlarını artırdığına dair yaygın bir teoriyi desteklemektedir. Ayrıca, bu tür toplumlarda bireylerin devlet ve adalet sistemine olan güvenlerinin düşük olması, suç oranlarının kontrol altına alınmasını zorlaştırmaktadır.

2.13. Boş ve Kişisel Bakıma Ayrılan Zaman

Bu gösterge, bireylerin iş dışında kalan zamanlarını nasıl geçirdiklerini ve kişisel bakımlarına ne kadar zaman ayırdıklarını ölçer. Bu zaman, sosyal ilişkiler kurma, hobilerle ilgilenme, dinlenme ve kişisel sağlık bakımı gibi faaliyetleri kapsar (OECD, 2020).

Boş zamana ayrılan süre, bireylerin refahını etkileyen temel faktörlerden biri olarak kabul edilir. (Veblen, 1934)'in “boş zaman sınıfı” teorisine göre, boş zaman sosyal statüyle ilişkilendirilmiş ve belirli sınıfların bir ayrıcalığı olarak değerlendirilmiştir. Modern literatürde ise boş zamanın hem zihinsel hem de fiziksel sağlığı desteklediği ve genel yaşam doyumuna katkıda bulunduğu vurgulanmaktadır (De Bloom et al., 2009). Buna ek olarak, kişisel bakım da bireylerin stres yönetimi ve fiziksel sağlığını koruma açısından kritik öneme sahiptir (Henderson & Bialeschki, 2005).

Cinsiyet, kişisel bakım ve boş zamana ayrılan süre üzerinde belirleyici bir faktördür. Araştırmalar, kadınların boş zamanlarının erkeklere kıyasla daha sınırlı olduğunu ve bu zamanın genellikle ev işleriyle meşgul olma şeklinde harcandığını göstermektedir (Mattingly & Blanchi, 2003). Bu da kadınların iş-yaşam dengesi kurma noktasında erkeklere göre daha fazla zorluk yaşadığını ortaya koymaktadır.

Boş zaman ve kişisel bakım, bireylerin sağlığı üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Özellikle serbest zaman aktivitelerinin bireylerin stres düzeyini azaltmaya yardımcı olduğu ve bu sayede hem mental hem de fiziksel sağlıklarının iyileştiği belirtilmektedir (Sonntag, 2001). Ayrıca, kişisel bakım faaliyetlerinin de bireylerin refahını artırdığı ve yaşam kalitesini yükselttiği vurgulanmaktadır (Stebbins, 2016).

3. Yöntem

3.1. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, OECD'nin ülkelerin yaşam kalitesini ve refahını değerlendirmek için kullanılan ‘Daha İyi Yaşam Endeksi’ verileri kullanılmıştır. Bu endeks, ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri dikkate alarak bir ülkenin iyi yaşam düzeyini ölçer. Önceden toplanan ve ulusal istatistik ofisleri tarafından sağlanan verileri içermektedir.

Verisi analiz edilen 41 ülke şu şekildedir: Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Şili, Kolombiya, Kosta Rika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Kore, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Brezilya, Rusya, Güney Afrika. Veri seti anketler, hükümet raporları ve resmi kaynaklardan toplanmıştır ve 41 OECD ülkesine ait kapsamlı bir bilgi kaynağını içermektedir. Örneklem, bu 41 ülkenin farklı alt gruplarına dayalı olarak oluşturulmuştur. Veri seti, ekonomi, eğitim, sağlık, güvenlik, yaşam memnuniyeti gibi ana temalara ait faktörleri içerir.

3.2. Veri Analizi

Verilerin analizi için Kısmi En Küçük Kareler Yapısal Eşitlik Modellemesi (PLS-SEM) yaklaşımı, SmartPLS 3 yazılımı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. PLS-SEM, özellikle karmaşık yapısal ilişkilerin incelenmesi ve yüksek model karmaşıklığına sahip çalışmalarda tercih edilen bir teknik olup, geleneksel Kovaryans Tabanlı SEM (CB-SEM) yöntemine göre daha esnek varsayımlara dayanır. Bu yöntem, örneklem büyüklüğü veya veri dağılımı gibi kısıtlayıcı varsayımlar içermemesi nedeniyle, veri analizlerinde daha geniş bir uygulama alanı sağlar ve tahmin doğruluğunu artırır (Hair et al., 2021).

PLS-SEM, özellikle keşifsel araştırmalarda ve yordayıcı modellerde kullanılan bir yaklaşımdır. Modelde yer alan değişkenlerin birbirleriyle doğrudan ve dolaylı etkilerinin test edilmesini sağlar, bu da cinsiyetin yaşam beklentisi üzerindeki etkisini ve bu etkileşimin dolaylı yollarla nasıl açıklandığını incelemek için uygundur. PLS-SEM, yol analizi birlikte kullanıldığında, araştırmacılar karmaşık model yapıları oluşturabilir ve bu modeller üzerinden değişkenler arası ilişkileri daha detaylı inceleyebilirler. Yol analizi, gözlemlenen değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkileri incelemek için kullanılan bir regresyon tabanlı tekniktir. Yol analizinde her bir yol katsayısı, bağımlı değişkene etki eden bir bağımsız değişkenin etkisini yansıtır. Temel olarak, doğrudan etkiler (bir değişkenin başka bir değişken üzerindeki doğrudan etkisi) ve dolaylı etkiler (bir değişkenin diğer değişken üzerindeki araçlar üzerinden etkisi) olarak ayrılır. Bu araştırmada yol analizi kullanılarak cinsiyetin yaşam beklentisi üzerindeki dolaylı etkilerin çeşitli faktörlerle nasıl şekillendiği detaylı olarak analiz edilebilmiştir.

PLS-SEM ve Yapısal Eşitlik Modelleri (SEM) literatürde, gözlemlenmeyen (latent) yapılar arasındaki ilişkileri incelemek ve değişkenler arası yapısal ilişkileri test etmek için güçlü bir araç olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, yol analizi de değişkenler arasındaki belirli yol (direkt ve indirekt etkiler) ilişkilerini incelemek için etkin bir çerçeve sunar. Bu çalışmada kullanılan PLS-SEM, yaşam beklentisi gibi çok boyutlu bir çıktıyı, karmaşık değişkenler arası ilişkileri modellemek için ideal bir çözüm sağlamıştır.

Araştırma süreci; veri toplama, veri temizleme, model kurma, istatistiksel analizleri gerçekleştirme ve sonuç çıkarma aşamalarını kapsamıştır. OECD'nin güvenilir ve kapsamlı "Daha İyi Yaşam" verilerine dayalı olarak gerçekleştirilen veri toplama süreci, çalışmanın içsel ve dışsal geçerliliğini güçlendirmiştir. PLS-SEM ile gerçekleştirilen analizler, modeldeki yapısal yolların doğruluğunu ve istatistiksel anlamlılığını sağlamış, elde edilen sonuçların güvenilirliğini ve bilimsel geçerliliğini desteklemiştir.

Bootstrapping yöntemi, tahmin edilen model parametrelerinin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla parametrik olmayan bir yeniden örnekleme tekniği olarak kullanılmıştır. Hair ve arkadaşları, bu yöntemin tahminlerin hata varyansını azaltmak ve istatistiksel gücü artırmak için güçlü bir araç olduğunu belirtmiştir (Hair et al., 2021). SEM modellerinin en az 5000 alt örnekle çalıştırılması önerilir. Çalışmada, güvenilir sonuçlar elde etmek için modelin 10.000 alt örnekleme ve maksimum 300 yeniden örnekleme ile değerlendirilmesi yoluna gidilmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi ise 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Bu çerçevede, PLS-SEM yöntemi ve kullanılan yol analizi, çalışmanın araştırma sorularına yanıt bulmada ve cinsiyet temelinde yaşam beklentisinin değişimini anlamada güçlü bir temel sunmuş; dolaylı etkilerin belirlenmesine olanak tanımıştır. Bu teknik seçimi, araştırmanın bilimsel geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için dikkatle yapılmıştır.

3.2.1. Model Varsayımları

Kurulan yapısal eşitlik modelinde, ayrışma geçerliliği HTMT değerlerine göre, Çoklu Doğrusal Bağlantı durumu ise VIF değerlerine göre kontrol edilmiştir. Ayrışma geçerliliğinin sağlanabilmesi için elde edilen HTMT değerlerinin 0,90'ın altında olması gerekir (Henseler, Ringle, & Sarstedt, 2015). 10'un üzerindeki VIF değerleriyse, modelde kabul edilemez seviyede çoklu doğrusal bağlantı sorununun bir göstergesidir (Kim, 2019).

Bu araştırmanın modeline ait HTMT değerlerinin 0 ile 0,749 arasında, VIF değerlerinin ise 1 ile 5,294 aralığında olduğu ve buna göre ciddi bir varsayım ihlali olmadığı görülmüştür.

PLS-SEM metodu yeniden örnekleme ile çalışan ve parametrik olmayan bir yöntem olduğu için, çok değişkenli normallik varsayımı, değişen varyans ve uyum iyiliği ölçütleri test edilmemiştir.

4. Bulgular

4.1. Yaşam Beklentisine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

İlk olarak cinsiyete göre yaşam beklentisi ortalamaları incelendiğinde kadınların yaşam beklentilerinin erkeklerden daha yüksek olduğu görüldü. OECD ülkeleri için yaşam beklentisi ortalamaları kadınlar için 83,6 yıl iken erkeklerde 78,3 yıldır. OECD ülkelerine Brezilya, Rusya ve Güney Afrika eklendiğinde bu ortalamalar kadınlarda 82,99 yıl, erkeklerde 77,7 yıl olarak değişti. Türkiye'de ise kadınların yaşam beklentisi ortalaması 81,3 yıl, erkeklerde 75,8 yıldır.

4.2. Yaşam Beklentisi Üzerinde Erkek Cinsiyeti Lehine Olan Dolaylı Etkiler

Tasarlanan aracı değişken modeline uygulanan yol analizi sonucunda, cinsiyetin yaşam beklentisi üzerindeki dolaylı etkilerinde istihdam oranı önemli bir rol oynamaktadır. İstihdam oranı üzerinden gerçekleşen tüm dolaylı etkilerin katsayısının negatif olması (Bkz. Tablo 1), iş dünyasında erkeklere kıyasla daha düşük istihdam oranına sahip kadınların, bu durumun yaşam beklentisi üzerinde dezavantaj yaratabileceğini göstermektedir.

Modelde referans grup olarak erkekler (0) ve kadınlar (1) olarak kodlanmıştır. Bu kodlama yapısı altında, kadınların işgücüne katılım oranının erkeklere kıyasla düşük olması, onların yaşam memnuniyeti, destek ağı kalitesi ve gece yürürken güvenli hissetme gibi faktörlerde dezavantaj yaşamalarına yol açmaktadır. Bu faktörlerdeki dezavantaj, kadınların yaşam beklentisini dolaylı yoldan olumsuz etkileyebilmektedir.

Tablo 1. Kadınların Yaşam Beklentisine Olumsuz Etki Eden Dolaylı Etkiler

Yol (Dolaylı Etki)	Dolaylı Etki Açıklaması	B katsayısı	t değeri	p değeri
Cinsiyet → İstihdam Oranı → Yaşam Memnuniyeti → Yaşam Beklentisi	İstihdam oranı düşük olan kadınların yaşam memnuniyeti azalmaktadır, bu da yaşam beklentisini olumsuz etkileyebilir.	-0,093	2,600	0,009
Cinsiyet → İstihdam Oranı → Destek Ağı Kalitesi → Yaşam Memnuniyeti → Yaşam Beklentisi	Destek ağı kalitesinin yetersizliği yaşam memnuniyetini düşürerek kadınların yaşam beklentisine olumsuz yansiyabilir.	-0,053	2,081	0,037
Cinsiyet → İstihdam Oranı → Gece Yürürken Güvende Hissetme → Yaşam Beklentisi	Gece güvenli hissetmenin azalması, kadınların yaşam beklentisini olumsuz etkileyebilir.	-0,090	1,981	0,048

- **Yaşam Memnuniyeti Üzerinden Etki:** Kadınların istihdam oranının düşük olması, yaşam memnuniyetinde bir azalmaya yol açmakta ve bu durum yaşam beklentisini olumsuz etkilemektedir (B = -0,093, p = 0,009).
- **Destek Ağı Kalitesi Üzerinden Etki:** Yetersiz sosyal destek ağı, kadınların yaşam memnuniyetini ve dolayısıyla yaşam beklentilerini azaltabilmektedir (B = -0,053, p = 0,037).

- **Güvenlik Algısı Üzerinden Etki:** Kadınların gece yürürken güvenli hissetme oranlarının düşük olması, yaşam beklentisi üzerinde olumsuz bir etkiye yol açmaktadır ($B = -0,090$, $p = 0,048$).

Bu bulgular, kadınların iş gücüne katılımının artmasının, onların yaşam beklentisi üzerindeki dolaylı etkilerini iyileştirebileceğine işaret etmektedir. Modelin sonuçları, cinsiyet farklılıklarının yaşam beklentisi üzerindeki etkilerini analiz etmek için kullanılan yol analizinin kapsamlı bir görünümünü sunmaktadır.

OECD Ülkeleri için istihdam oranları kadınlarda %59 erkeklerde %74; OECD ülkelerine ek olarak Brezilya, Rusya ve Güney Afrika için istihdam oranları kadınlarda %62 erkeklerde %73; Türkiye için ise istihdam oranları kadınlarda %30 erkeklerde %65 idi.

Yapılan analizler sonucunda, bireylerin istihdam oranı yükseldikçe, destek ağı kalitelerinin de yani kişilerin ihtiyaç anında güvенеbilecekleri birini tanıma olasılıklarının da artma eğilimi olduğu görüldü. Çalışmaya katılan 41 ülke içerisinde istihdam oranı en yüksek 5 ülkede (İsviçre, İzlanda, Hollanda, Almanya, Japonya) katılımcıların ortalama %93'ü destek alabilecekleri bir sosyal çevre ağına sahip olduklarını belirtirken, en düşük 5 ülkede (Güney Afrika, Türkiye, Kosta Rika, Şili, Yunanistan) bu oran 84,4'e düştü.

Destek Ağı kalitesinin ise "Yaşam Memnuniyeti" değişkeni üzerinde pozitif etkisi görüldü. Yüksek kalitede sosyal ağın görüldüğü 5 ülkede (İzlanda, İrlanda, Finlandiya, Çek Cumhuriyeti ve Norveç) katılımcıların yaşam memnuniyeti skoru 10 üzerinden ortalama 7,34 iken, sosyal çevre bağlarının en zayıf olduğu 5 ülkede (Kosta Rika, Meksika, Kolombiya, Kore, Yunanistan) bu ortalama 5,92'ye düştü.

Bu dolaylı etkinin zincirinin son halkası olarak ise yaşam memnuniyetinin yaşam beklentisi üzerindeki pozitif etki görüldü. Yaşam memnuniyetinin en yüksek olduğu 5 ülkede (İzlanda, Hollanda, Finlandiya, Danimarka ve İsviçre), yaşam beklentisi ortalama 82,6 sene iken, yaşam memnuniyetsizliğinin en yüksek olduğu 5 ülkenin (Güney Afrika, Türkiye, Rusya, Kolombiya ve Yunanistan) vatandaşlarında ortalama ömür 74,9 olarak hesaplandı.

Diğer yandan, istihdam oranı yüksek olan toplumlarda, vatandaşların geceleri yalnız yürürken daha yüksek oranlardan kendilerini güvende hissettikleri görüldü. İsviçre, İzlanda, Hollanda, Almanya, Japonya vatandaşlarının ortalama %81,4'ü geceleri tek başına güvenle yürüyebiliyorken Güney Afrika, Türkiye, Kosta Rika, Şili, Yunanistan için bu oran %51,2 idi.

Vatandaşların geceleri en yüksek güvenle tek başına yürüyebildikleri 5 ülkede (Norveç, Slovenya, Finlandiya, Lüksemburg, İsviçre) katılımcıların

yaşam memnuniyeti skoru 10 üzerinden ortalama 7,32 iken, geceleri yalnız yürümeye en çok çekinilen ülkelerde (Kosta Rika, Meksika, Kolombiya, Şili, Brezilya) bu ortalama 5,9'a düştü.

İstihdam oranı yüksek olan toplumlarda, vatandaşların geceleri yalnız yürürken daha yüksek oranlardan kendilerini güvende hissettikleri görüldü. İsviçre, İzlanda, Hollanda, Almanya, Japonya vatandaşlarının ortalama %81,4'ü geceleri tek başına güvenle yürüyebiliyorken Güney Afrika, Türkiye, Kosta Rika, Şili, Yunanistan için bu oran %51,2 idi. Ayrıca 41 ülkedeki erkeklerin %80,51'i geceleri güvenli bir şekilde tek başlarına yürüyebildiklerini belirtirken, gece dışarı çıkan kadınların sadece %64,16'sı kendilerini güvende hissediyor.

Vatandaşların geceleri en yüksek güvenle tek başına yürüyebildikleri 5 ülkede (Norveç, Slovenya, Finlandiya, Lüksemburg, İsviçre) katılımcıların yaşam beklentisi 82,68 yıl iken, geceleri yalnız yürümeye en çok çekinilen ülkelerde (Kosta Rika, Meksika, Kolombiya, Şili, Brezilya) bu ortalama 75,26 yıla düştü.

Bu iki dolaylı etkiyi birlikte değerlendirmek gerekirse, kadınların işgücüne katılımının erkeklere kıyasla daha düşük olması, onların güçlü bir sosyal çevre edinme ve geceleri güvenli bir şekilde dışarıya çıkabilme oranlarını düşürmekte, bu olumsuz durumlar da kadınların yaşam memnuniyetini düşürmektedir. Yaşam memnuniyetindeki düşüş, kadınların yaşam beklentisi süresini dolaylı yoldan olumsuz etkileyebilir.

4.3. Yaşam Beklentisi Üzerinde Kadın Cinsiyeti Lehine Olan Dolaylı Etkiler

Yapısal eşitlik modeli ile gerçekleştirilen yol analizinde, cinsiyetin yaşam beklentisi üzerindeki dolaylı etkilerinde yaşam memnuniyeti ve destek ağı kalitesi öne çıkan faktörler olarak belirlenmiştir. Her iki dolaylı etkinin de katsayısı pozitif olup, bu durum kadınların yaşam memnuniyeti ve sosyal destek ağlarının yaşam beklentisi üzerinde olumlu bir etki yarattığını göstermektedir (Bkz. Tablo 2).

Modelde, referans grup olarak erkekler (0) ve kadınlar (1) olarak kodlanmıştır. Bu kodlama yapısı altında, kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek yaşam memnuniyeti ve destek ağı kalitesine sahip olmaları, onların yaşam beklentisini olumlu yönde etkilemektedir.

Tablo 2. Kadınların Yaşam Beklentisine Olumlu Etki Eden Dolaylı Etkiler

Yol (Dolaylı Etki)	Dolaylı Etki Açıklaması	B katsayısı	t değeri	p değeri
Cinsiyet → Yaşam Memnuniyeti → Yaşam Beklentisi	Yaşam memnuniyeti erkeklere kıyasla daha yüksek olan kadınların, yaşam beklentisi artış eğilimi gösterebilir.	0,11	2,195	0,028
Cinsiyet → Destek Ağı Kalitesi → Yaşam Memnuniyeti → Yaşam Beklentisi	Güçlü destek ağına sahip olan kadınların yaşam memnuniyetinin artmasıyla, yaşam beklentilerinde olumlu bir dolaylı etki görülebilir.	0,076	2,263	0,024

- **Yaşam Memnuniyeti Üzerinden Etki:** Kadınların yaşam memnuniyetinin erkeklere kıyasla daha yüksek olması, onların yaşam beklentisini arttırıcı bir etki yapmaktadır (B = 0,11, p = 0,028).
- **Destek Ağı Kalitesi Üzerinden Etki:** Kadınların çevrelerinde güvenebilecekleri kişilerin varlığı, onların yaşam memnuniyetini ve dolayısıyla yaşam beklentisini olumlu yönde etkilemektedir (B = 0,076, p = 0,024).

41 ülkenin tamamı dahil olmak üzere OECD verileri kullanılarak yapılan analizde, kadınların yaşam memnuniyeti skoru ortalaması 10 üzerinden 6,63 olarak hesaplanırken, erkeklerde bu oran 6,58 olarak bulunmuştur (B=0,24, t=2,49, p=0,013). Bu anlamlı fark, kadınların yaşam beklentisinin erkeklere kıyasla daha yüksek olmasında yaşam memnuniyetinin aracı bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Araştırmada elde edilen verilere göre, kadınların %91,41'i hayatlarında güvenebilecekleri en az bir kişinin olduğunu belirtmiştir; bu oran erkeklerde %90,41 olup, iki değişken arasındaki yola ait katsayı istatistiksel olarak anlamlıdır (B=0,397, t=4,408, p<0,001). Buna göre çevreleriyle güçlü sosyal bağlar kurmaları, kadınların yaşam memnuniyetini artırarak onların yaşam beklentisi üzerinde olumlu bir etki gösterebilmektedir.

Bu bulgular, kadınların yaşam beklentisini etkileyen faktörlerin belirlenmesi açısından değerli bilgiler sunmakta olup, yaşam memnuniyeti ve destek ağı kalitesinin cinsiyet farklılıklarına dayalı yaşam beklentisi üzerindeki etkilerini daha net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Yapılan yol analizi sonucunda cinsiyet ve yaşam beklentisi arasında; uzun saatler boyu çalışma oranı, eğitime katılım, öğrenci becerileri, eğitimde geçirilen yıllar, bildirilen sağlık durumu, cinayet oranı, boş ve kişisel bakıma

ayrılan zaman değişkenleri üzerinden gerçekleşen istatistiksel olarak anlamlı bir endirekt etki tespit edilmemiştir.

5. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, cinsiyet temelinde yaşam beklentisi üzerindeki faktörleri inceleyerek önemli içgörüler sunmaktadır ve bu bulgular literatürle ilişkilendirildiğinde daha da anlamlı hale gelmektedir.

Öncelikle, cinsiyet temelinde yaşam beklentisi farklılıkları konusu literatürde geniş bir şekilde ele alınmıştır. Araştırmalar, kadınların genellikle erkeklere kıyasla daha uzun yaşam beklentilerine sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Oksuzuyan et al., 2008). Bu bulgu, bu çalışmanın sonuçlarıyla uyumludur; nitekim elde edilen veriler kadınların yaşam beklentisindeki bu avantajı doğrulamaktadır.

Cinsiyet temelinde iş gücüne katılım ve iş bulma oranları da toplumsal cinsiyet eşitsizliği alanındaki literatürle yakından ilişkilidir. Kadınların işgücünde daha az temsil edilmeleri, sosyal çevre kalitelerini ve güven duygusunu zayıflatarak yaşam memnuniyetini azaltabilmektedir (York & Bell, 2014). Bu sonuç, cinsiyet temelindeki işgücü eşitsizliğinin kişilerin yaşam deneyimlerini nasıl etkileyebileceğini ortaya koymaktadır.

Aynı şekilde, istihdam oranları ile sosyal ağlar arasındaki ilişki de belirgin bir şekilde görülmüştür. İstihdam oranının yüksek olduğu ülkelerde, kişilerin sosyal ağlarının daha güçlü olduğu ve bu ağların yaşam memnuniyetini artırdığı gözlenmektedir (Montgomery, 2022). Bu durum, iş piyasasının ve kişiler arası ilişkilerin yaşam memnuniyeti üzerindeki etkisinin altını çizmektedir.

Güvenlik algısı da cinsiyet eşitsizliği alanında önemli bir konu olarak ele alınmaktadır. Araştırmalar, kadınların özellikle gece saatlerinde kendilerini güvensiz hissetme olasılıklarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir (Pain, 1997). Bu çalışma sonucunda istihdam oranı yüksek toplumlarda, bireylerin gece dışarı çıkarken kendilerini daha güvende hissettikleri tespit edilmiştir. Bu durum istihdamda dezavantajlı durumda bulunan kadınların gece dışarı tek başlarına çıkarken daha fazla endişe duymaya meyilli oldukları gibi bir neticeyi yansıtmaktadır. Nitekim cinsiyet temelindeki bu güvenlik farklılıkları, yaşam memnuniyetini etkileyen önemli bir faktör olarak da göze çarpmaktadır (Fisher et al., 2003). Bu çalışma da kadınların gece sokakta daha güvensiz hissettiklerini ve bu hissin yaşam beklentisini olumsuz etkileyebileceğini doğrulamıştır.

Son olarak, çalışmada yaşam memnuniyeti ve cinsiyet arasındaki ilişki de incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar, kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek yaşam memnuniyetine sahip olduklarını göstermektedir (*Research Demystifies the Gender Gap in Life Satisfaction*, 2022). Bu fark, cinsiyet temelindeki yaşam beklentisi farklılıklarını daha iyi anlayabilmemiz için önemli bir bulgudur (Lawrence, Rogers, & Wadsworth, 2015; Steptoe, Deaton, & Stone, 2015).

Bu bulguların önemi büyüktür, nitekim cinsiyet eşitsizliği toplumsal bir sorundur ve bu çalışma, cinsiyet temelinde yaşam beklentisinin nasıl etkilendiğine dair önemli veriler sunmaktadır. Bu tür bilgiler, politikacıların ve toplum liderlerinin cinsiyet eşitsizliği ile mücadele eden stratejiler geliştirmelerine yardımcı olabilir. Ayrıca, bu çalışma, cinsiyet temelinde yaşam beklentisini etkileyen faktörlerin karmaşıklığını anlamamıza yardımcı olacak daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu da vurgulamaktadır.

Kaynakça

- Arulampalam, W. (2001). Is unemployment really scarring? Effects of unemployment experiences on wages. *The Economic Journal*, 111(475), 585-606.
- Autor, D. H. (2019). Work of the Past, Work of the Future. AEA Papers and Proceedings,
- Ball, L. M. (2009). *Hysteresis in unemployment: old and new evidence*.
- Barro, R. J. (1991). Economic growth in a cross section of countries. *The quarterly journal of economics*, 106(2), 407-443.
- Barro, R. J., & Lee, J. W. (2013). A new data set of educational attainment in the world, 1950–2010. *Journal of development economics*, 104, 184-198.
- Berkman, L. F., & Glass, T. (2000). Social integration, social networks, social support, and health. *Social epidemiology*, 1(6), 137-173.
- Blanchard, O., & Katz, L. F. (1992). YRegional Evolutions, \$ Brooking Papers on Economic Activity. *Economic Studies Program, The Brookings Institution*, 23(1), 76.
- Blanchard, O., & Wolfers, J. (2000). The role of shocks and institutions in the rise of European unemployment: the aggregate evidence. *The Economic Journal*, 110(462), 1-33.
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. WW Norton & company.
- Canning, D. (2012). Progress in Health around the World. *The Journal of Development Studies*, 48(12), 1784-1798.
- Card, D., Kluve, J., & Weber, A. (2010). Active labour market policy evaluations: A meta-analysis. *The Economic Journal*, 120(548), F452-F477.
- Case, A., & Deaton, A. (2015). Rising morbidity and mortality in midlife among white non-Hispanic Americans in the 21st century. *Proceedings of the national academy of sciences*, 112(49), 15078-15083.
- Clark, A., Georgellis, Y., & Sanfey, P. (2001). Scarring: The psychological impact of past unemployment. *Economica*, 68(270), 221-241.
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological bulletin*, 98(2), 310.
- Cutler, D., & Miller, G. (2005). The role of public health improvements in health advances: the twentieth-century United States. *Demography*, 42(1), 1-22.
- Cutler, D. M., & Lleras-Muney, A. (2006). Education and health: evaluating theories and evidence. In: National bureau of economic research Cambridge, Mass., USA.
- De Bloom, J., Kompier, M., Geurts, S., De Weerth, C., Taris, T., & Sonnentag, S. (2009). Do we recover from vacation? Meta-analysis of vacation effects on health and well-being. *Journal of occupational health*, 51(1), 13-25.

- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American psychologist*, 55(1), 34.
- Esping-Andersen, G. (1990). The three worlds of welfare capitalism. *Polity*.
- Fajnzylber, P., Lederman, D., & Loayza, N. (2002). Inequality and violent crime. *The journal of Law and Economics*, 45(1), 1-39.
- Ferraro, K. F. (1995). Fear of crime: Interpreting victimization risk. In: State University of New York Press.
- Fisher, B. S., Daigle, L. E., Cullen, F. T., & Turner, M. G. (2003). Reporting sexual victimization to the police and others: Results from a national-level study of college women. *Criminal justice and behavior*, 30(1), 6-38.
- Glei, D. A., & Horiuchi, S. (2007). The narrowing sex differential in life expectancy in high-income populations: effects of differences in the age pattern of mortality. *Population studies*, 61(2), 141-159.
- Goldin, C. (2006). The quiet revolution that transformed women's employment, education, and family.
- Gomis, R., Kapsos, S., & Kuhn, S. (2020). World employment and social outlook: trends 2020. *ILO: Geneva, Switzerland*, 127.
- Gruber, J., & Wise, D. A. (2002). Social security programs and retirement around the world: Micro estimation. In: National Bureau of Economic Research Cambridge, Mass., USA.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2021). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)*. SAGE Publications.
- Hale, C. (1996). Fear of crime: A review of the literature. *International review of Victimology*, 4(2), 79-150.
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2008). The role of cognitive skills in economic development. *Journal of economic literature*, 46(3), 607-668.
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2011). The economics of international differences in educational achievement. *Handbook of the Economics of Education*, 3, 89-200.
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2015). *The Knowledge Capital of Nations Education and the Economics of Growth*. The MIT Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt17kk9kq>
- Heckman, J. J., Lochner, L. J., & Todd, P. E. (2006). Earnings functions, rates of return and treatment effects: The Mincer equation and beyond. *Handbook of the Economics of Education*, 1, 307-458.
- Heckman, J. J., Stixrud, J., & Urzua, S. (2006). The effects of cognitive and noncognitive abilities on labor market outcomes and social behavior. *Journal of Labor economics*, 24(3), 411-482.

- Helliwell, J. F., Layard, R., & Sachs, J. D. (2019). Happiness and community: An overview. *World Happiness Report 2019*.
- Henderson, K. A., & Bialeschki, M. D. (2005). Leisure and active lifestyles: Research reflections. *Leisure sciences*, 27(5), 355-365.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the academy of marketing science*, 43, 115-135.
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., & Layton, J. B. (2010). Social relationships and mortality risk: a meta-analytic review. *PLoS medicine*, 7(7), e1000316.
- Idler, E. L., & Benyamini, Y. (1997). Self-rated health and mortality: a review of twenty-seven community studies. *Journal of health and social behavior*, 21-37.
- Jylhä, M. (2009). What is self-rated health and why does it predict mortality? Towards a unified conceptual model. *Social science & medicine*, 69(3), 307-316.
- Kahneman, D., & Deaton, A. (2010). High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Proceedings of the national academy of sciences*, 107(38), 16489-16493.
- Kim, J. H. (2019). Multicollinearity and misleading statistical results. *Korean J Anesthesiol*, 72(6), 558-569. <https://doi.org/10.4097/kja.19087>
- Kivimäki, M., Jokela, M., Nyberg, S. T., Singh-Manoux, A., Fransson, E. I., Alfredsson, L., Björner, J. B., Borritz, M., Burr, H., & Casini, A. (2015). Long working hours and risk of coronary heart disease and stroke: a systematic review and meta-analysis of published and unpublished data for 603 838 individuals. *The lancet*, 386(10005), 1739-1746.
- Krueger, A. B., & Meyer, B. D. (2002). Labor supply effects of social insurance. *Handbook of public economics*, 4, 2327-2392.
- LaFree, G. (1999). A summary and review of cross-national comparative studies of homicide. *Homicide: A Source book of Social research/Sage*.
- Lawrence, E. M., Rogers, R. G., & Wadsworth, T. (2015). Happiness and longevity in the United States. *Social science & medicine*, 145, 115-119.
- Layard, R., Nickell, S., & Jackman, R. (2005). *Unemployment: Macroeconomic Performance and the Labour Market*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199279166.001.0001>
- Life expectancy at birth*. (2020). World Bank. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN>
- Lleras-Muney, A. (2005). The relationship between education and adult mortality in the United States. *The Review of economic studies*, 72(1), 189-221.
- Madsen, P. K. (2005). *How can it possibly fly?: The paradox of a dynamic labour market in a Scandinavian welfare state*. Citeseer.

- Marmot, M., & Wilkinson, R. (2006). *Social Determinants of Health* Oxford University Press: New York. In: USA.
- Mattingly, M. J., & Blanchi, S. M. (2003). Gender differences in the quantity and quality of free time: The US experience. *Social forces*, 81(3), 999-1030.
- Montgomery, M. (2022). Reversing the gender gap in happiness. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 196, 65-78.
- Nickell, S. (1997). Unemployment and labor market rigidities: Europe versus North America. *Journal of Economic perspectives*, 11(3), 55-74.
- OECD. (2019). *PISA 2018 Results (Volume I)*. <https://doi.org/doi:https://doi.org/10.1787/5f07c754-en>
- OECD. (2020). *How's Life? 2020 Measuring Well-being*. <https://doi.org/doi:https://doi.org/10.1787/9870c393-en>
- OECD. (2023). *OECD Data Explorer - Archive*. OECD. Retrieved 5 Ağustos 2023 from [https://data-explorer.oecd.org/vis?tenant=archive&df\[ds\]=DisseminateArchiveDMZ&df\[id\]=DF_BLI&df\[ag\]=OECD&dq=...&to\[TIME\]=false](https://data-explorer.oecd.org/vis?tenant=archive&df[ds]=DisseminateArchiveDMZ&df[id]=DF_BLI&df[ag]=OECD&dq=...&to[TIME]=false)
- OECD. (2021). *OECD Employment Outlook 2021 Navigating the COVID-19 Crisis and Recovery*. OECD publishing.
- Oksuzyan, A., Juel, K., Vaupel, J. W., & Christensen, K. (2008). Men: good health and high mortality. Sex differences in health and aging. *Aging clinical and experimental research*, 20, 91-102.
- Pain, R. (2001). Gender, race, age and fear in the city. *Urban studies*, 38(5-6), 899-913.
- Pain, R. H. (1997). Social geographies of women's fear of crime. *Transactions of the Institute of British geographers*, 231-244.
- Pissarides, C. A. (1992). Loss of skill during unemployment and the persistence of employment shocks. *The quarterly journal of economics*, 107(4), 1371-1391.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon Schuster.
- Research Demystifies the Gender Gap in Life Satisfaction*. (2022). Gallup. Retrieved 10 Ekim from <https://news.gallup.com/opinion/gallup/402839/research-demystifies-gender-gap-life-satisfaction.aspx>
- Riley, J. C. (2001). *Rising life expectancy: a global history*. Cambridge University Press.
- Sonnentag, S. (2001). Work, recovery activities, and individual well-being: A diary study. *Journal of occupational health psychology*, 6(3), 196.

- Sparks, K., Faragher, B., & Cooper, C. L. (2001). Well-being and occupational health in the 21st century workplace. *Journal of occupational and organizational psychology*, 74(4), 489-509.
- Stebbins, R. A. (2016). *Leisure and positive psychology: Linking activities with positiveness*. Springer.
- Stephoe, A., Deaton, A., & Stone, A. A. (2015). Subjective wellbeing, health, and ageing. *The lancet*, 385(9968), 640-648.
- Veblen, T. (1934). The theory of the leisure class: an economic study of institutions. 1899. *New York: The Modern Library*.
- Wilkinson, R., & Pickett, K. (2010). The spirit level. *Why equality is better for everyone*.
- York, R., & Bell, S. E. (2014). Life satisfaction across nations: The effects of women's political status and public priorities. *Social Science Research*, 48, 48-61.